

Clara Dekker (Axel, 1951) woont bij het Groot Eiland en is bij het gesprek dat ik met haar heb nét een week met pensioen. "Ik was doktersassistente. Eigenlijk ben ik verpleegkundige."

"Ik ben even weggeweest voor mijn opleiding in Vlaardingen. Maar weer teruggekomen en sinds 1973 woon ik hier. Martin en ik hebben twee dochters en een zoon. Die alle drie nog in Zeeuws-Vlaanderen wonen en werken. Martin heeft hier een agrarisch bedrijf."

Van een stuk weiland hebben we een siertuin gemaakt, met bossen als windvanger. Het is hier eigenlijk een mengeling van agrarisch en natuurlijk, die geven elkaar een hand. 't Is qua planten een heel gewone tuin, zeg maar huis tuin en keuken. Wel bijzonder is dat er sinds een jaar of vijf orchideeën in staan. Toen de dijk bij Hoofdplaat opnieuw werd aangelegd lag daar alles overhoop. Ik heb toen van iemand een paar bolletjes gekregen. Dat zijn nu die orchideeën geworden, wat eigenlijk ongewoon is, want het is hier erg zware grond, zeelei.

De natuur, dat is het Groot Eiland. In 2010 is de teeltlaag verwijderd en zijn bossen ingeplant en paden aangelegd. Het is er niet tot weinig belopen, prachtig. Er is vier keer per jaar een excursie via de Steltkluut, echt de moeite waard. Vroeger hadden we nog een stukje weiland op het Groot Eiland, waar een paar koeien graasden. Daar stonden bijzondere planten. Zelfs Peter Maas is er nog komen kijken. Nu staat er daar alleen nog riet.

Om het Eiland heen liggen verscheidende krekens, waaronder Den Auwel, Het Eiland

is particulier bezit en is mede door de lage ligging (waardoor agrarisch gebruik onaan-trekkelijk is) ontstaan. Ook door de inundatie is het tijdens de laatste inpoldering van de Riet en Wulfsdijkpolder in 1789 als een uniek stukje zoetwatermoeras gebleven.

Er is tot 2011 agrarische bedrijvigheid geweest. "Hoe ik in contact gekomen ben met de Steltkluut? Martin zat voor de ruilverkaveling in verschillende commissies. Zo kreeg hij te maken met "de natuur". Hij ging ook af en toe naar de planologiewerkgroep. Je moet proberen in gesprek te blijven met elkaar, als landbouwers en natuurmensen. Mijn eigen contact met de Steltkluut is óók zo langzamerhand gegroeid. Ik heb vogels, bomen en planten altijd leuk gevonden. En ben me daar meer in gaan verdiepen. Zo heb ik de IVN-natuurgids cursus gedaan.

Vorig jaar kreeg ik een uitnodiging voor een cursus determineren van de plantenwerkgroep. Daar heb ik aan meegedaan, erg interessant. Als ik kan blijf ik er actief."

"De Steltkluut als vereniging vind ik erg leuk. Je komt er gelijkgestemden tegen, met dezelfde interesses. Ze doen goed werk. Het idee van Bram van natuurwandelingen spreekt me aan: wandelen in en luisteren naar de natuur. Het blad vind ik goed. Misschien zouden in de agenda ook de activiteiten van de watertoren in Axel vermeld kunnen worden.

Mijn boodschap aan de lezers? Ga er lekker op uit en geniet ervan."

De boerderij van Clara en Martin ligt aan een (naamloos) pad. "Het wordt hier met dat pad en de uitkijktoren steeds drukker. Het pad maakt onderdeel uit van het wandelnetwerk. Mocht iemand informatie daarover willen, kom gerust langs, Hogeweg 25 Hulst." (Bij de VVV is een kaart te koop de titel is langs "Linies en Kreken", rkr.)

Op het eind van het gesprek hebben we 't nog even over de vogels die in en om de tuin zitten. Een zwerpje putters hadden we al gezien. Boerenzwaluwen. "De wielewaal zat hier ook in de buurt. In de tuin hebben we een torenvalk en steenuil. Van die putters zei wijlen mijn moeder eens: "Komen die uit een volière?"

Voor de foto is het geen enkele moeite een achtergrond zonder bebouwing te vinden. In de verre omtrek is geen woning te bekennen. Landbouw en natuur gaan hier prima samen.

Aflezen van geringde Lepelaars

Foto: Lepelaar - Bert van Broekhoven

De maanden juli, augustus en september zijn de maanden dat in onze regio steeds vaker foeragerende Lepelaars worden gezien. Regelmatig betreft het volwassen (adulte) vogels met één of twee bedelende jongen. Bekende plaatsen waar u regelmatig meerdere Lepelaars kunt aantreffen zijn o.a. de Margarethapolder bij Terneuzen, het Verdronken Land van Saeftinghe, de Molenpolder bij Ossensisse en 't Hellegat. Halverwege september vertrekken de Lepelaars naar zuidelijke streken. Met wat geluk kun je dan mooie grote groepen tot wel 40-50 stuks over de Westerschelde zien vertrekken. Veel jonge Lepelaars zijn de afgelopen jaren op de broedplaatsen, o.a. in het Sloegebied bij Vlissingen en op de Waddeneilanden, voorzien van kleurringen die je met een telescoop goed kunt aflezen. Als de kleurringen worden afgelezen en worden doorgegeven, dan levert dat de onderzoekers belangrijke informatie over de verplaatsingen en de leeftijd van de vogels. De waarnemer krijgt als tegenprestatie voor het doorgeven van de afgelezen ringen de levensloop (life-historie) van de betreffende vogel retour.

Enkele tips:

Bekijk op de hieronder genoemde website van de werkgroep Lepelaars de instructies over het aflezen van de ringen. Let op verwisselingen van rechts en links. Ik had daar in het begin zelf ook moeite mee.

- Het beste moment om de geringde Lepelaars af te lezen is met hoog water. De Lepelaars

rusten op dat moment. Nadeel is dat ze dan vaak op één poot staan te slapen.

- Gebruik voor het aflezen een telescoop, met een verrekijker is het niet eenvoudig.
- Probeer foto's te maken, zodat u die thuis op uw gemak kunt bekijken en de door u genoteerde gegevens daarmee nog eens extra kunnen worden bevestigd.

Voor de geïnteresseerden resteert nu natuurlijk de vraag hoe lees ik de ringen af en hoe kan ik de gegevens doorgeven? Op www.werkgroeplepelaar.nl/kleurringen kunt u alles over het aflezen van de kleurringen op uw gemak doorlezen. Op deze site vindt u ook informatie over het melden van uw waarnemingen. Veel succes met het aflezen van de kleurringen van deze mooie elegante vogel.

Mocht u nog vragen hebben over bovenstaande laat het me weten via bertusbvb@gmail.com.

Bert van Broekhoven

Oproep aan alle natuurliefhebbers om misdrijven tegen wilde fauna te melden!

Foto: Das - K. Damian

Vernielde dassenburchten, geschoten buizerds, stroperij van zangvogels zijn slechts enkele voorbeelden van misdrijven tegen in het wild levende dieren die veelvuldig voorkomen in Nederland.

Hoe vaak het voorkomt weten we nog niet. Om het probleem aan te kaarten hebben we harde gegevens nodig die aantonen waar en hoe vaak deze misstanden plaatsvinden. Oproep aan iedereen om ogen en oren open te houden in het veld en (vermoedelijke) misdrijven door te geven via het Meldpunt Vervolgung Wilde Fauna (<https://melden.wildlifecrime.nl>). Het meldpunt is gekoppeld aan een bestaand registratiesysteem. Iedere melding is hierdoor direct inzichtelijk voor politie en bevoegde handhavers.

Het meldpunt is een initiatief van De Natuur en Milieufederaties en onderdeel van de campagne Wildlife Crime. Heeft u vragen of informatie neem dan contact op via info@wildlifecrime.eu.

Foto: Slechtvalk- Ondrej Prosimsky

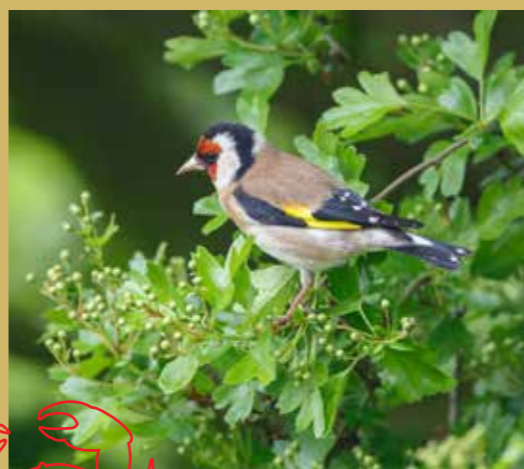
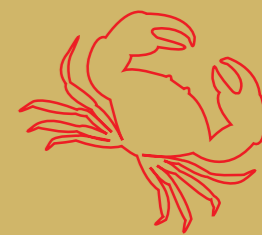

Foto: Putter - Menno Schaefer

2015

Waarnemingen 1-01 t/m 31-03-2015

Regio: Midden en Oost Zeeuws-Vlaanderen (Paulinaschor tot en met Saeftinghe).

Nieuwe meldingen: Nieuwe meldingen kunt u sturen naar bertusbvb@gmail.com. De voorkeur gaat uit naar registratie via www.waarneming.nl. Bij de waarnemingen vermelden: datum, aantal, leeftijd, geslacht, ter plaatse of overtrekkend en dergelijke. **Gebruikte afkortingen:** Diverse waarnemers = **Div.wrns**, Braakman-Noord **BN**, Braakman-Zuid **BZ**, Telpost Margarethapolder **TELM**, Telpost 't Hellegat **TELH**, Autriche Polder **AP**, Verdronken Land van Saeftinghe **VLVS**, Groot Eiland **GE**, Paulinaschor **PS**.

Onderstaand overzicht bevat alleen bijzondere waarnemingen van vogels op alfabetische volgorde.

Appelvinken zijn gezien op 3 locaties. Tussen 17-1 en 13-3 (1-10) bij St Jansteen (AvD, HN, GH, RJ, PR, BvB, CdB, HH, HB, AW, LB, YP), op 18-2 en 3-3 (1) bij Hulst (HB) en van 13-3 tot 16-3 (1) bij Heikant (LB, YP). Enkele meldingen aan het **Bokje**: op 24-1 (1) bij Koewacht (LP), op 25-1 (1) bij Hengstdijk (MS), op 8-3 en 13-3 (1-2) bij Heikant (LB, YP). Tussen 17-3 en 22-3 is een **Bonte Kraai** gezien in de polders tussen Zuiddorpe en Westdorpe (LB, BvB, JK, AD, ES, BW, RG). 1 melding van een **Casarca** op 21-2 bij Sluiskil (JM). **Cetti's Zangers** zijn tussen 20-1 en 30-3 (1-2) weer volop gemeld op de bekende plaatsen, Eiland van Meijer, GE, Zandberg, VLVS, Axel (div.wrns). Ze zijn eenvoudig te herkennen aan hun kenmerkende roep. De zeldzame **Eider** is 2 keer gezien: op 11-2 (1) bij TELM (AD) en op 8-3 (1) bij PS (SV). 1 melding van de **Geelgors** op 27-3 bij Nieuw Namen (EB). De **Goudvink**, zeldzaam in onze regio, is gezien tussen 4-1 en 19-1 (2-3) bij BN (HC, DM, YP) en op 25-1 (3) bij Axel (BvB, JT). De **Grauwe Gors**, een wintergast bij ons, is gezien tussen 31-1 en 22-2 (1-4) bij PS (JK, TL, CB, TJ, PM, HC, TM, BvB, RK).

Een grote groep van 16 stuks werd door HB gezien op 7-2 bij VLVS. De meldingen van de **Havik**: op 11-1 (1) bij TELM (BV), op 1-2 (1) bij GE (AvdW), op 11-2 (1) bij Axel (AD), op 16-3 (1) bij Terneuzen (PMa), op 22-3 (1) bij TELM (AD, BvB) en op 27-3 (1) bij VLVS (EB). Van de **Houtsnip**, die we in onze regio vooral in de winter zien, de volgende meldingen: op 2-1 (1) bij BN (HN), op 10-1 (1) bij Koewacht (LP), op 17-1 (1) bij St Jansteen (JK, CB), op 25-1 tot 30-1 (1) bij BN (DM, YP, PM, GB), op 9-2 en 25-2 (1) bij Koewacht (LP), op 12-3 (1) bij Zandberg (HB), op 16-3 (2) bij BN (PM), op 20-3 (1) bij Sas van Gent (HC) en op 20-3 (1) bij Terneuzen (EN). De **Kleine Bonte Specht** is op 3 locaties gezien: op 8-2 bij Axel (WF), tussen 15-2 en 8-3 (1) bij St Jansteen (TJ, HC, AW, MC). Slechts 2 meldingen van **Kleine Rietgans**: op 2-1 (5) bij Grauw (HB) en op 4-1 (50) bij Sas van Gent (MdH). Bij GE zag AvdW op 22-2 een **Kraanvogel**. Een overvliegende **Kruisbek** op 2-2 bij Axel is gemeld door JK. **Kuifmezen** zijn weer gezien op de bekende plaatsen, vooral rond St Jansteen en Clinge. Tussen 17-1 en 24-3 (1-4) (BvB, HN, AvD, JS, LC, PR, HH, RJ, HCl, PMe, BdM, AB). Overige meldingen: Op 25-1 (2) bij Heikant (MvdV), op 31-1 (2) bij Zuiddorpe (PMe) en op 24-2 (2) bij Koewacht (CvdD). Op 15-2 en 20-2 werd een **Matkop** waargenomen bij St Jansteen (HCl, HN). De **Middelste Bonte Specht** is op de bekende plaats bij St Jansteen tussen 11-1 en 22-3 (1-5) regelmatig gezien en gehoord (AW, HN, JK, CB, HB, GH, JS, FdK, JdB, RJ, PR, LC, HH, BvB, MC, HCl, TJ, CdB, RB). Behoorlijk wat meldingen van de **Ooievaar**: op 12-2 (1) bij Zaamslag (AW), op 13-2 (1) bij Hoek (RR), op 13-2 (1) bij Terneuzen (JvG), op 15-2 (1-3) bij Terneuzen (JvG, NV, PMe), op 15-2 (1) bij Hulst (AW), op 15-2 (5) bij Vogelwaarde en Paal (WvA), op 15-2 (1) bij St Jansteen (AB), op 16-2 (4) bij Terneuzen (BvB), op 10-3 (1) bij Hulst (HN), op 11-3 (4) bij Ter Hole (AW), op 14-3 (2) bij Hulst (FvV), op 26-3 (7) bij Vogelwaarde

(PM), op 27-3 (10) bij GE (EB) en op 28-3 (2) bij Terneuzen (MS). Slechts 2 waarnemingen van de **Rode Wouw**: op 24-1 (1) bij Zuiddorpe (LB) en op 27-3 (1) bij GE (EB). Tussen 4-1 en 22-2 werd(en) regelmatig 1-3 **Roerdompen** waargenomen bij het GE (JvG, JK, CB, AvD, AvdW, JS, LB, WdB, CD). Overige waarnemingen: Tussen 25-1 en 10-2 (1) op diverse plaatsen rond Axel (1) (BvB, JT, LB, AD, TdC), op 17-2 (1) bij Zandberg (HM, BV) en op 6-3 en 12-3 (1) bij Terneuzen (BvB). Twee keer werd de **Roodhalsfuut** gezien: Op 11-1 (1) bij Terneuzen (PM) en op 13-2 (1) bij Phillipine (HC). Enkele meldingen van de Rotgans: op 13-1 (1) bij Sas van Gent (RR), op 16-1 (1) bij AP (RR), op 4-2 (1) bij PS (HvdV), op 11-2 (1) bij GE (RR), op 28-2 (5) bij TELM (BvB), op 1-3 (4) bij TELM (BvB), en op 24-3 (6) bij TELM (HM). De **Ruigpootbuizerd** werd van 17-1 tot 27-3 alleen gezien bij VLVS (JK, CB, RJ, JE, PR, WF, BdM, WvA, HB, EB). Van 4-1 tot 24-3 is een **Sneeuwvangans** gezien bij AP en bij Zwartenhoek (MdH, FT, LB, MC, BvB, BW, HN). Het gaat hier zeer waarschijnlijk om dezelfde vogel. Slechts 2 meldingen van de **Sneeuwgorst**: op 21-1 (2) bij Terneuzen (AW) en op 15-2 (1) bij Ossensisse (AvD). Een zeer zeldzame **Steenpatrijs** is gemeld door AW op 12-1 in het centrum van Terneuzen. Er zijn foto's van, zie waarneming.nl. Het betreft zeer waarschijnlijk een ontsnapt exemplaar. **Velduilen** zijn weinig gezien: op 6-1 (1) bij VLVS (PC), op 15-2 (1) bij Walsoorden (HB), op 22-2 (1) bij VLVS (HB), op 27-2 (1) bij BN (JSc) en op 21-3 (1) bij VLVS (FvV). Het **Vuurgoudhaantje** is op diverse locaties gezien: op 2-1 (2) bij BZ (HN, HC), op 4-1 (1) bij Terneuzen (LB), op 19-1 (1) bij GE (JS), van 26-1 tot 11-2 (1) bij Axel (AD, LB, WF), op

13-2 (1) bij BZ (HC), op 14-2 (1) bij Terneuzen (MC), op 15-2 (1) bij St Jansteen (TJ, HCl), op 27-2 (1) bij Hulst (HB), op 2-3 (1) bij Terneuzen (EN), op 10-3 (1) bij Terneuzen (MC), op 1903 (1) bij Hulst (HB). De **Wilde Zwaan** werd alleen op 4-1 (9) waargenomen bij BN door HC. De immense **Zeearend** is 2 keer waargenomen: op 20-1 (1) bij VLVS (KH) en op 27-1 (1) bij Terneuzen (AW). De **Zomertaling** is gezien op: 12-3 (2) bij Terneuzen (BvB), op 18-3 (1) bij Hoek (ED), op 22-3 (1) bij Axel (AD), op 22-3 (3) bij TELM (HM) en op 31-3 (3) bij BN (HC). De enige treflocatie voor de **Zwarte Specht** is rond St Jansteen en Clinge. Deze is daar tussen 6-2 en 22-3 slechts enkele keren gezien of gehoord (AW, BvB, TJ, HCl, HN).

Hieronder volgen de namen van de personen, van wie ik gegevens heb verwerkt. De afkortingen kunnen in de tekst verwerkt zijn.

W v Assche (WvA), C Beeke (CB), A Belfroid (EB), W d Block (WdB), E Blommestijn (EB), G Boelens (GB), R Boeting (RB), B v Broekhoven (BvB), J Debuck (JD), Bun (HB), A Buurman (AB), C de Buyzer (CdB), L Calle (LC), P Calle (PC), T d Caluwe (TdC), M Capello (MCa), H Castelijns (HC), H Claasen (HCl), F d Coster (FdC), C Dekker (CD), A Delzenne (AD), E Dieleman (ED), A v Dijkhuizen (AvD), C vd Dries (CvdD), J Everaert (JE), W Faveyts (WF), R Geene (RG), J v Grimbergen (JvG), M d Herder (MdH), K Hessel (KH), G Heyman (GH), H Hiel (HH), G Jager (GJ), T Jansen (TJ), R Joos (RJ), J Kolijn (JK), T Kraaijeveld (TK), T Luiten (TL), P Maas (PM), B d Maat (BdM), P Meininger (PMe), B d Meulenaar (BdM), D Minnebo (DM), T Moens™, H Molenaar (HM), J Mus-sche (JM), E Neve (EN), H Nijskens (HN), L Persijn (LP), Y Pieters (YP), R Remmerts (RR), P Roelse (PS), E Sanders (AS), J Schaafsma (JSc), J Scheibeler (JS), M Sponselee (MS), F Tombeur (FT), j Twisk (JT), N Vanclooster (NV), M vd Veken (MvdV), F v Velzen (FvV), H vd Voorde (HvdV), B Vroegindewij (BV), S Vyncke (SV), B Wetsteijn (BW), A vd Wiel (AvdW), A Wieland (AW).

Foto: Bonte Vliegenvanger, Terneuzen - Edward Neve

Kerkuilen Werkgroep Oost Zeeuws-Vlaanderen.

Het seizoen 2014 is voorbij en dan is het weer tijd om terug te kijken naar het afgelopen seizoen, wat is er allemaal gebeurd, gedaan en hoe heeft onze kerkuil zich gehouden in ons werkgebied. Op 27 maart was de opening van het seizoen met de jaarvergadering. Hierbij heeft Marc Buise, die jarenlang de coördinatie van de werkgroep op zich had genomen, het bekende stokje overgedragen aan Hans Molenaar. Marc is natuurlijk hartelijk bedankt voor al die jaren dat hij de coördinatie gedaan heeft. Door de aanwezigheid van nieuwe vrijwilligers, zijn nieuwe teams gevormd en is het nestkastenbestand op-

Overzicht broedresultaten (KU=kerkuil):

Omschrijving	2013	2014
KU - niet aanwezig	16	70
KU - solitair aanwezig	18	24
KU - paar aanwezig, geen broedgeval	1	2
KU - 1e broedgeval in nestkast	12	19
KU - 2e broedgeval in nestkast	0	7
KU - 1e broedgeval in wildnest	0	4
KU - nestkast bezet door Holenduif	1	6
KU - nestkast bezet door Kauw	0	1
KU - eigenaar niet thuis, geen controle	0	2
KU - geen gegevens bekend	92	4
Totaal aantal Nestkasten	140	139

In totaal zijn er (1e broed van 20 + 2 keer 2e broed van 6 + 1e broed in wildnest van 4) 36 broedgevallen van de kerkuil geconstateerd. Als we dit vergelijken met 2013, met een broedresultaat van 12, is dit een toename van 300%. Dit geeft maar aan dat 2013 een slecht jaar was en dat 2014 een goed jaar is geweest. Ook het aantal uitgevlogen jonge kerkuilen was beduidend hoger dan in 2013. In totaal zijn de jonge kerkuilen van 11 nestkasten geringd. Onze ringer Henk Castelijns heeft, omdat hij ook roofvogels ringt, het er maar druk mee gehad. Het ringen van kerkuilen is meestal weer een feestelijk gebeuren waar de beheerders en familie e.d. graag bij zijn om het mee te maken en de mogelijkheid hebben om de kerkuilen van dichtbij te zien.

Veiligheid; vrijwilligers moeten veilig kunnen werken, maar een behoorlijk aantal nestkasten hingen zeer hoog of op ontoegankelijke plaatsen, waardoor controle en schoonmaken niet verantwoord was. Nestkasten hangend op 8 tot 9 meter zijn geen uitzondering. Daarom zijn we op pad geweest om deze nestkasten te verplaatsen met gebruik van een hoogwerker. Deze was ons ter beschikking gesteld door de firma Arentis in Terneuzen. In het weekend van 8 en 9 november hebben we aantal kasten kunnen verplaatsen. Hierdoor is controle en schoonmaken van deze nestkasten weer mogelijk.

Na jaren dienst te hebben gedaan waren er nestkasten die aan vervanging toe waren. Ook waren er verzoeken om nieuwe nestkasten te plaatsen. Om dit te kunnen bekostigen

nieuw ingedeeld tussen de teams die de controles gaan uitvoeren. Het was een uitdaging maar is uiteindelijk goed gelukt met ieders medewerking. Na het uitwisselen van informatie en ideeën, bespreken van activiteiten voor het komende seizoen was de werkgroep klaar voor het nieuwe seizoen. Door de goede vooruitzichten op een goed kerkuilenjaar zijn de vrijwilligers meerdere malen op pad geweest om de nestkasten te controleren. De meeste kasten zijn minimaal twee maal gecontroleerd. Bij aanwezigheid van een broedgeval waren nog aanvullende bezoeken nodig voor b.v. ringen van de jongen.

Foto: Ringen van een jonge Kerkuil. - Henk Knibbeler

zijn we op zoek gegaan naar sponsoren omdat wij als groep vrijwilligers geen directe financiële middelen hebben.

Uiteindelijk hebben Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluit, Karwei Hulst en Gamma Terneuzen ons het materiaal voor het bouwen van de nestkasten ter beschikking gesteld, waarvoor onze hartelijke dank.

Voor 2015 zijn de plannen alweer gemaakt en gaan wij door met dat wat we vorig jaar ook hebben gedaan. Daarnaast gaan we een of meer sessies organiseren om braakballen van de kerkuil uit te pluizen.

En we vergeten natuurlijk niet dat dit alles door de vrijwilligers (27) van de kerkuilen werkgroep tot stand is gekomen. Zonder hun inzet was dit allemaal niet mogelijk. Ook nogmaals onze dank aan onze sponsoren Arentis Terneuzen, Karwei Hulst en Gamma Terneuzen.

Hans Molenaar

Coördinator Kerkuilen Werkgroep Oost Zeeuws-Vlaanderen.

E-mail: h.molenaar@planet.nl

Foto: Henk Knibbeler

Het leven van Meervleermuis Henk uit Philippine

Foto: Vleermuis Henk kort voor het vrijlaten - Lucien Calle

In de zomer van 2014 kwam er een bericht binnen via Marijke Lieman van Staatsbosbeheer. Er was een dode vleermuis gevonden in Philippine. De vleermuis bleek te zijn geringd. Dat ringnummertje wilden we graag hebben, want daaruit valt altijd wel informatie te achterhalen. Via vleermuispecialist Peter Lina bleken de gegevens ergens uit een databank in Duitsland te kunnen worden achterhaald. Het bleek een meervleermuis te zijn die 6 jaar geleden was gevangen en geringd op dezelfde plek in Philippine! Toen we deze informatie onder ogen kregen was er even een kippenvel moment. Want met een klein groepje enthousiastelingen onder leiding van specialiste Anne-Jifke Haarsma hadden we deze vleermuis hier op 29 juni 2008 zelf gevangen. Dat was in het kader van een onderzoek dat werd uitgevoerd door o.a. de Zoogdierwerkgroep Zeeland, waaraan overigens diverse leden van De Steltkluit hebben mee gedaan. In dit verhaal lichten we een tipje op van de onbekende wereld van deze dieren, waaronder die van vleermuis Henk. Maar voordat we dat doen eerst even wat informatie over deze soort en het doel van het onderzoek.

Veel onbekend

De meervleermuis is in Zeeland een betrekkelijk zeldzame soort, waarvan we nog maar weinig weten. Voorheen waren er alleen waarnemingen van solitaire dieren en was er geen enkele kraamkolonie bekend. Maar het is wel een belangrijke soort met een behoorlijke status. Als habitatrichtlijnsoort

geniet het dier zelfs Europese bescherming. Er zijn in Zeeland slechts 5 zoogdiersoorten van de habitatrichtlijn vastgesteld. Naast de meervleermuis zijn dat de noordse woelmuis, grijze en gewone zeehond en bruinvis. Het zijn allemaal soorten die in vroeger tijden veel algemener waren dan nu. Als je een diersoort wilt beschermen, moet natuurlijk eerst wel duidelijk zijn waar de problemen zitten. Waar zijn de dieren en zijn er knelpunten in hun leefgebieden? Het onderzoek gebeurt o.a. door vangen en zenderen van een aantal dieren. Via echolocatie van de dieren kan dan precies in kaart gebracht worden waar ze zich bevinden. De hoop is dat zo ook een kraamkolonie kan worden gelokaliseerd. Daarnaast levert het uitpeilen van gezenderde dieren vaak boeiende informatie op.

Niet eenvoudig

Het was overigens helemaal geen eenvoudige klus om de dieren te vangen. Bij het onderzoek werden er in 2008 in de hele streek mistnetten onder bruggen en viaducten boven watergangen gehangen. Net zoals de watervleermuis jaagt de meervleermuis namelijk vaak boven water en de dieren zien de ragfijne netten niet. Nadat ze erin terecht zijn gekomen worden ze snel bevrijd en onderzocht. In totaal is in die zomer 27 maal gepoogd meervleermuizen te vangen, op 22 verschillende locaties.

In 2008 ving we op verschillende plaatsten in Zeeuws-Vlaanderen 253 watervleermuizen en slechts 3 meervleermuizen. Eén daarvan werd in Terneuzen gevangen (Jan), de andere

twee boven het kanaaltje bij Philippine (Thijs en Henk). Behalve dat de meervleermuizen werden geringd, werd er ook een piepklein zendertje op de ruggetjes vastgelijmd. Zo'n zendertje blijft er dan een

Foto: Vleermuis Henk met zender - Lucien Calle

Foto: Auto's met grote ontvangers - Lucien Calle

ding op mijn auto was zo idioot groot dat hij aan de voorkant wat uitstak en als je hem dwars draaide wel bijna twee keer zo breed was dan de auto zelf. We lieten heel wat verbaasde blikken achter bij mensen die we zo passeerden. Zo'n zender heeft een maximaal bereik van een kilometer of 3. Achterin de auto zat de persoon die de antenne bediende, door hem steeds rond te draaien om het beest te peilen. Naast me zat diegene die alle gegevens noteerde. Ikzelf moest rijden en daarbij op het andere verkeer en alle lantaarnpalen letten, waar de antenne immers tegenaan zou kunnen botsen.

Vleermuis Jan

Bij de Axelse kreek is het na een aantal vangnachten prijs. Onze Jan weet de netten niet te

ontwijken, is de klos en krijgt een zendertje op zijn rug. Na het vrijlaten vliegt Jan eerst naar een populierenbosje, rust even uit aan onder de dakgoot van de Watertoren en vliegt dezelfde nacht nog naar de Maas-singel in Terneuzen. De telemetrie blijkt nauwkeurig genoeg om tot in detail waarnemingen te kunnen doen. Zo weten we nu hoelang Jan boven water vliegt en waar hij boven land jaagt. Op een bepaalde nacht blijkt het dier veel boven het kanaal van Gent naar Terneuzen te jagen. We leren gedurende vier lange nachten een hoop bij over zijn gedrag. Jan houdt niet van fel licht. Als je met de autolampen iets te dichtbij komt is hij gelijk vertrokken. Het sluizencomplex is zo'n zee van licht dat dit een blokkade vormt om daar te vliegen. Een andere favoriet jachtgebied is de Otheense kreek en langs bosjes en veldjes langs de westoever van de Otheense kreek bij Terneuzen. Bij de kinderboerderij (waar hij 21 minuten verblijft) rust hij tenminste 5 minuten uit, hangend aan een populier. Wanneer we dicht bij het dier zijn, kunnen we ook nog de batdetector inzetten, waarmee we de geluiden kunnen opvangen die Jan zelf maakt. Als hij dan rakelings over ons heen vliegt is kippenvel voelbaar. Je krijgt een band met zo'n dier, waarvan je eerst zelfs de hartslag hebt kunnen voelen.

Onderzoek watervleermuizen

Na een aantal vangnachten hebben we steeds alleen nog maar vleermuis Jan. Er is dringend behoefte aan meer informatie. Gegevens van andere Meervleermuizen. Zodoende wordt besloten om op weer andere plaatsen te gaan vangen. Bij Oostburg wordt bij het Groote gat en de Sofiapolder gevangen. Ik mag helpen bij de faunapassage in de Sophiapolder. Netten ophangen, waadpak aan en zo sta je tezamen met de Mexicaanse studente Tania drie uur lang in het water onder de brug, om steeds zo snel mogelijk de vleermuizen uit de netten te bevrijden. De spreektaal is Engels en het is een werkje waarbij je supergeconcentreerd moet zijn. We werken in het donker, want licht zou de dieren afschrikken. Alleen als er een vleermuis in de netten hangt gaan de lampen aan. Na een poos wordt het in het water toch wat koud. Zeker als je naar zo'n spartelend beest toesnelt en er een golfje water in je pak terecht komt. Steeds zijn het watervleermuizen die we vangen. Hoewel het niet de voornaamste soort is die we zoeken, wordt ook naar deze wat kleinere

verwant onderzoek gedaan. De dieren worden opgemeten, gewogen, gesekst en weer vrijgelaten, door een ploeg vrijwilligers die op het droge zit. Ook de leeftijd en de gezondheid van de dieren wordt beschreven. Als je met een zaklamp door de vlieghuid van de vleugels schijnt, zie je of het dier last heeft van mijten. Het lijkt dan wel op röntgenfotografie want je ziet dwars door de huid heen ook prachtig alle botjes en gewrichten. Aan de mate van uitgroeien van die botjes, maar ook aan de scherpte van het gebit kan je de leeftijd afleiden. Bij het vangen zijn we er af en toe niet snel genoeg bij en valt een vleermuis uit het net op het water. Maar ze heten niet voor niets watervleermuis. Hoe ze vanaf het water opvliegen is mooi om te zien. Haast net als een eend slaan ze met de vleugels wat op het water waarbij ze vaart maken en vertrekken. We vangen deze nacht 28 vleermuizen, maar de gezochte meervleermuis zit daar helaas niet bij.

Henk en Thijs

Na weer een aantal vangnachten is het bij Philippine gelukkig eindelijk prijs en worden achtereenvolgens Henk en Thijs gevangen. Deze twee mannetjes blijken regelmatig samen in de nok van een woonhuis in dat dorp te slapen, maar blijken beiden ook wel eens in een ander huis te logeren. Dat huis stond zo dicht bij het huis van een bekende Zeeuwse natuurbeschermer, dat daarom een van de dieren Henk genoemd werd. Nu we deze twee heertjes gezenderd hebben kunnen we er weer een flink aantal nachten met de volgauto's achteraan, om hun leefgewoontes in kaart te brengen. De heren blijken graag op de Spaarbekken te jagen, waar het vaak wemelt van de motjes en muggen boven het water. Maar ook het kanaaltje bij Philippine, het Isaballekanaal door Braakman Zuid en de monumentale grauwe abelen op de Kleine Stelpolderdijk blijken favoriete jachtplaatsen. Op zaterdagnacht 19 juli zijn we zelfs met 14 mensen in het veld. Twee mensen posten bij het huis waar de dieren onder de pannen zitten. Ze moeten bij het uitvliegen controleren of er daar nog meer dieren aanwezig zijn. Drie personen gaan met de telemetrieauto op pad en op twee nieuwe plaatsen gaan vangploegen aan de slag.

Actieradius

Thijs vloog vanuit het dorpje regelmatig via de spaarbekken en Isabellakanaal door

Braakman Zuid helemaal naar de Belgische grens, en dan via een lange dijk met populieren weer terug. Daarbij was het opvallend hoe hard die dieren vliegen. Met de auto's waren ze amper bij te houden en dat was soms flink stressen. Dat de dieren zo hard vliegen kan je ook ervaren als je met een vleermuisdetector aan een waterkant staat. Een soort als de watervleermuis vliegt steeds rustig zijn rondjes en grijpt met zijn achterpoten insecten van het water. Als er een meervleermuis voorbij komt hoor je die altijd maar heel kort. Het dier komt met hoge snelheid aangevlogen en is eigenlijk alweer weg voor je beseft wat dat harde geluid nu eigenlijk was.

De actieradius van Henk bleek wat beperkter dan die van Thijs. Henk was tijdens de nachten dat we hem konden volgen het meeste actief op en rondom de spaarbekken. Na een paar dagen bleek de zender van Henk er al afgefallen te zijn. De signalen kwamen steeds vanaf dezelfde plek, vanuit een tuin in het dorp, vlakbij de slaapplek. Van Henk werd daarna niets meer vernomen.

Een volgnacht van meervleermuis Henk. Binnen de groene cirkels werd 50% van de waarnemingen gedaan en binnen en de blauwe lijn 100%.

Resultaten onderzoek

Het gegeven dat er alleen mannetjes zijn aangetroffen lijkt in overeenstemming met het landelijke beeld. Vrouwtjes met kraamkolonies zijn recentelijk alleen in Holland en Friesland aanwezig. Mannetjes zitten in die gebieden niet, wel in een brede randzone eromheen. Zeeuws-Vlaanderen hoort waarschijnlijk bij die randzone met alleen mannetjes, maar helemaal zeker is dat nog niet. De vrouwtjes komen in het najaar naar de territoria van de mannetjes in die randzone om te paren.

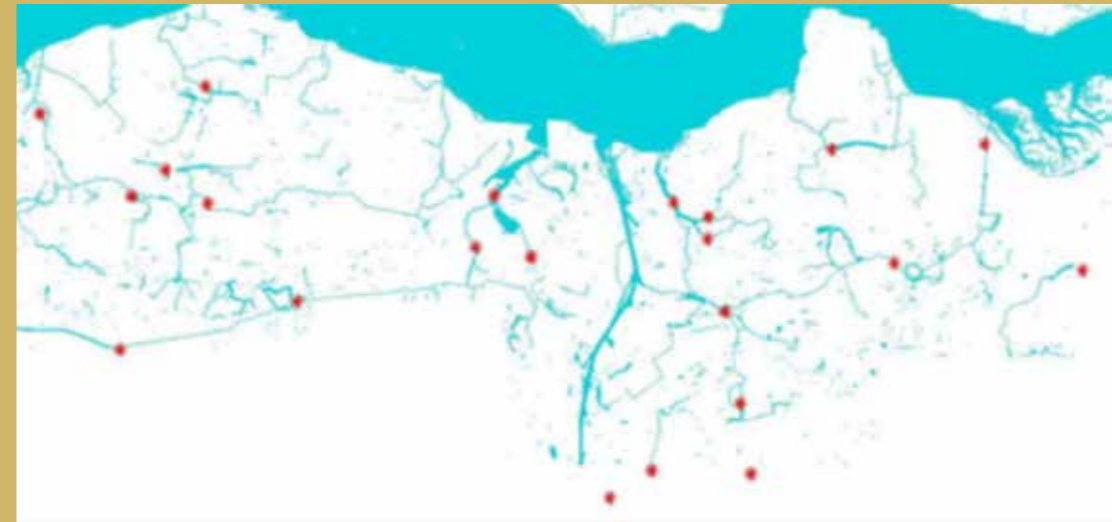
De onderzochte meervleermuizen werden relatief veel boven brede waterwegen waar-

genomen: het kanaal, de Braakmankreek, de spaarbekken en de Otheense Kreek. Licht blijkt een belangrijke negatieve factor te zijn. Zo blijken Henk en Thijs steeds in de donkerste delen van de polders te vliegen. Jan blijkt ook wel eens lichtere plaatsten te bezoeken, zoals het Kanaal van Gent naar Terneuzen, maar ontwijkt ook daar steeds de fel verlichte plekken. Nieuwe lichtbronnen in de relatief donkere polders kunnen voor de dieren helemaal verkeerd uitpakken. Kritieke plaatsen zijn kruisingen van wegen met watergangen en kreken. Dit soort onderzoek geeft inzicht in hoe hoog en breed een brug op die plaatsen moet zijn, wil een meervleermuis er veilig onderdoor kunnen vliegen. Is de maatvoering te nauw, dan vliegt het dier niet onder, maar over de brug, met het risico op verkeersslachtoffers. Het valt te hopen dat met dit soort randvoorwaarden goed rekening wordt gehouden,

want het zou eeuwig zonde zijn als zo'n prachtige diersoort hier uit de streek verdwijnt.

Terugvondst Henk

Zes jaar lang was er dus geen enkel teken van leven van vleermuis Henk. Tot het moment dat het bericht op 4 juli 2014 binnenkwam dat er een dode vleermuis gevonden was in Philippine, nota bene vlakbij het huis waar het dier 6 jaar terug ook al sliep. We concluderen dat Henk minstens 7 jaar oud geworden is (was bij de vangst al volwassen dus minimaal 1 jaar) en dat dit dier tot aan zijn dood behoorlijk plaatstrouw is gebleven. Alleen door het dier zowel te ringen als te zenderen kon een flinke hoeveelheid gegevens verzameld worden, waardoor een tipje van het geheimzinnige leven van Henk kon worden opgelicht.

Kaart met vanglocaties in Zeeuws-Vlaanderen

Naam	Ringnummer	Frequentie zender	Datum	Tijd	Locatie	Geslacht	Onder arm (mm)	Gewicht (gr)	Leeftijd
Jan	E433707	153.292	11-5-2008		Axel	M	45,5	16,5	Adult
Henk	E433739	153.587	29-6-2008	23.00	Philippine	M	45,3	16	Adult
Thijs	E433902	153.911	18-7-2008	0.36	Philippine	M	46	18,5	Adult

Overzicht van enkele kenmerken van de gezenderde meervleermuizen.

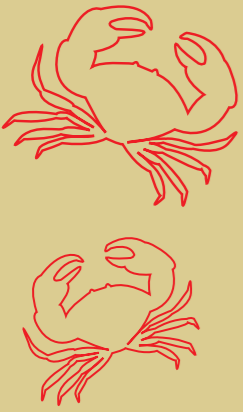
Literatuur

A.-J. Haarsma, Pieter Blondé, Alex Wieland, 2009. Meervleermuizen in en rondom Zeeuws-Vlaanderen.

Lucien Calle

Het wel en wee van de rugstreppad in Othene

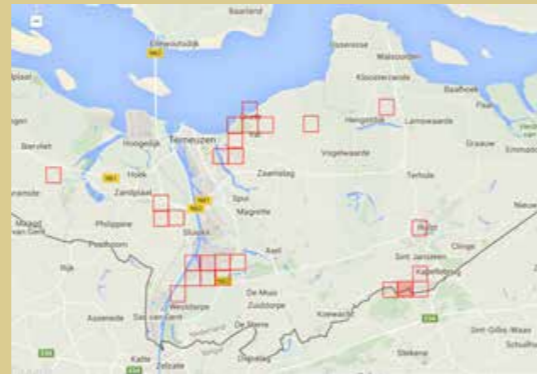
Foto: Rugstreppad - Ilse Maas

In de regio

Een habitatrichtlijnsoort als de rugstreppad wordt goed beschermd. Het is van belang om de ontwikkeling van hun populaties goed bij te houden. Het blijkt namelijk dat het niet altijd goed gaat met deze amfibie. De rugstreppad komt algemener voor in het noorden van Zeeland. In Zeeuws-Vlaanderen is de soort zeldzaam behalve in het oosten van de regio. De vaste populaties bevinden zich rond Terneuzen, Heikant en het kanaal van Gent naar Terneuzen. In het westelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen zijn vrijwel geen waarnemingen bekend. In de loop der tijd waren er ook wel eens padden aanwezig in het natuurgebied van het aan Othene grenzende Margarethapolder. Hier bleek het voorkomen echter nogal onbestendig en er is mogelijk nog geen vaste populatie gevestigd. Sinds een aantal jaar is er wel een groeiende (vaste) populatie nabij Westdorpe. Een heel kleine maar waarschijnlijk wel bestendige populatie is aanwezig in de Putting bij Hengstdijk. De overige losse waarnemingen betreft waarschijnlijk zwervende dieren.

Othene

De eerste geregistreerde waarneming van de Rugstreppad in Othene duikt op in 1974. De beestjes bevonden zich toen al in het noorden van wat nu Othene is. In die tijd

Verspreiding van de rugstreppad in Oost Zeeuws-Vlaanderen 2010-2015.

Bron: Waarneming.nl

waren er veel rugstreppadden in Terneuzen zelf, bijvoorbeeld in licht brakke sloten langs de zeedijk.

De voorkeur van de padden voor kleine tijdelijke watertjes en zandhopen maakten dat het nieuwbouw gebied bij Othene een ideaal habitat was geworden voor de padden. Geleidelijk aan verdwenen de padden uit Terneuzen en trokken ze steeds oostelijker. In de eerste jaren van Nieuw Othene werd er flink gebouwd en ook de waterpartijen die werden aangelegd fungeerden als prima leef- en voortplantingsbiotoop! De populatie groeide gestaag tot ruim 350 dieren. Na verloop van tijd raakte het noordelijke poldertje volgebouwd en verschoven de

bouwactiviteiten naar het zuiden. Een deel van de padden verhuisde mee met de bebouwingsgrens. De groepen die achter bleven werden geleidelijk aan steeds kleiner. Hiervoor zijn de volgende oorzaken bekend:

1. Terwijl de waterpartijen ouder werden groeiden ze voller met waterplaten en riet. Er waren geen onbegroeide oeverzones meer waar de dieren graag roepen, paren en eieren afzetten.
2. Er kwam steeds meer vis, deze eten veel paddenlarven op.
3. Het aantal honden en poezen nam snel toe. Vooral 's nachts vrij rondlopende katten kunnen veel schade aanbrengen.
4. De toenemende aantallen auto's reden talloze padden plat.
5. De straatkolken waren niet voorzien van een mogelijkheid om eruit te klimmen. Dieren die erin vielen, konden slechts nog verdrinken.
6. Op veel plaatsen werd de groene kikker algemener. Een pionierssoort als de rugstreppad kan slecht tegen concurrentie.

Terugloop

Ondertussen klonk het herkenbare geroep van de dieren in de oorspronkelijke locaties

in Othene steeds stiller. Door de financiële crisis vielen ook de nieuwbouw activiteiten ver terug. Hierdoor werden niet alleen de aantallen dieren geleidelijk aan minder, maar ook de verspreiding van de dieren. Ook dit jaar zijn alle dieren weer geteld. Ingeschat werd dat er nu maximaal 100 volwassen padden zijn, maar ze werden slechts aangetroffen in 1 watertje rond de Planiciusschans, in het uiterste zuidoosten van Othene. Het gegeven dat alle padden slechts op één locatie aanwezig waren, maakt dat de populatie hier wel zeer kwetsbaar is geworden.

Actie

Het lijkt nu tijd om in actie te komen en een aantal nieuwe kleine biotoopjes aan te leggen. Ingewikkeld en duur hoeft dat helemaal niet te zijn. We zullen de gemeente Terneuzen benaderen met het verzoek om hieraan mee te werken.

Nieuwe tellers

Nadat Lucien Calle hier een 15tal jaren deze padden heeft geteld, gaan Ilse Maas en Wim Kaijser vanaf nu dit werk overnemen.

Ilse Maas en Lucien Calle

OPROEP nieuw redactielid!!!!

Na jaren met plezier in de redactie te hebben meegewerkt, ga ik ermee stoppen.

Wat ik leuk aan vind aan het meedigeren is:

Zelf bedenken en meedenken met de andere redactieleden aan welke onderwerpen we per seizoen het blad De Steltkluut aandacht gaan geven.

Wie zetten we deze keer in de schijnwerper?

Genieten van de artikelen en ideeën die anderen/leden aanleveren voor het nummer.

Als eerste de mooie, interessante artikelen lezen en foto's bekijken.

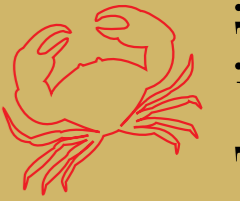
Het betekend 4 keer per jaar vergaderen, om de beurt bij de redactieleden thuis, data worden drie maanden vooruit gepland.

Met andere woorden:

Wie wil en kan deze taak op zich nemen? Meld je zo spoedig mogelijk aan!

Dit kan via: redactieATsteltkluut.nl of lucalle@zeelandnet.nl

Heel veel succes en plezier,
Anja van der Giessen

Tuinvlindertelling op 1 en 2 augustus

Tel mee en let op Argusvlinder en Koninginnenpage

Ieder jaar, tijdens het eerste weekend van augustus, houdt de Vlinderstichting de tuinvlindertelling. Het is hard nodig om de vlinders in tuinen beter in beeld te krijgen, want het totale oppervlak aan tuinen is aanzienlijk en kan bijdragen aan behoud en herstel.

Vorig jaar kwam de natuur door het warme voorjaar vroeger op gang en begin augustus waren er al wat planten uitgebloeid. Dit jaar was mei koel en ligt de natuur op schema.

Een koele meimaand is goed voor de rupsen zeggen ze bij de Vlinderstichting. Daar vertrouw ik maar op. Ik ben er trouwens klaar voor.

Er staan voor vlinders aantrekkelijke planten, in onze tuin zoals vlinderstruik, damastbloem, ijzerhard, lavendel, beemdkroon, knooppkruid, heelblaadjes, koninginnenkruid en afrikaantje. Judaspenning en sneeuwbal zijn voorjaarsbloeiërs en voor de herfst hebben we hemelsleutel, herfstaster en klimop.

Als het een beetje zonnig weer is reken ik op kleine vos, dagpauwoog, klein koolwitje, groot koolwitje, klein geaderd witje, bruin zandoogje, oranje zandoogje, gehakkelde aurelia, atalanta, distelvlinder en hopelijk laat de koninginnenpage zich ook even zien. Op de argusvlinder durf ik niet meer te rekenen.

Foto: Argusvlinder - Anthonie Stip

Tijdens het Pinksterweekend, eind mei, is een deel van oost Zeeuws-Vlaanderen onderzocht. Joop de Bakker telde 24 km-hokken rond Lamswaarde en Graauw en vond 1 Argusvlinder bij Emmadorp. Eddy Taelman telde 21 km-hokken rond Hulst en het waterwingebied maar mocht helaas geen Argusvlinder zien. Irene Fortuin zag nog 1 Argus bij Ossensisse, terwijl Huub Bun 1 Argusvlinder langs de zeedijk tussen Walsoorden en Paal zag. Alex Wieland tenslotte vond 2 Argussen in de Hertogin Hewigepolder. Dat maakt het totaal voor Oost-Zeeuws Vlaanderen op 5 Argusvlinders.

Winnaar 2014

Wat het aantal vlinders en soorten betreft is Eddy Matthijs uit de Klapstraat bij Koewacht de te kloppen man in Oost-Zeeuws Vlaanderen. Die had vorig jaar zelfs de meeste vlinders van alle tuinvlindertellers in heel Nederland.

- 200 x icarusblauwtje
- 30 x bruin zandoogje
- 25 x bont zandoogje
- 10 x groot koolwitje
- 6 x atalanta
- 5 x bruin blauwtje
- 5 x oranje zandoogje
- 2 x kleine vos
- 2 x kleine vuurvlinder
- 2 x dagpauwoog
- 1 x koninginnenpage

Maar Eddy heeft wel een tuintje van meer dan 1000 m².

Bijzonder was de waarneming van de koninginnenpage die tijdens het telweekend nergens anders in Zeeland werd gezien.

Koninginnenpage - Joop de Bakker

Meedoen is eenvoudig

Iedereen kan meedoen aan de tuinvlindertelling, of je tuin nu groot of klein is. Het tellen hoeft niet meer dan een kwartiertje in beslag te nemen. Ga naar www.vlindermee.nl voor een telformulier en de instructies. Met een vlinderapp is het ook mogelijk om de vlinders via je mobiele telefoon in te voeren.

Succes met de telling.

Joop de Bakker

Finish Vogelatlas 2012-2015 in zicht

Foto: Landkaartje - Bert van Broekhoven

Op het moment dat u dit artikel leest is de allerlaatste periode aangebroken voor de inventarisaties van de broedvogels die in Nederland voorkomen. Als deze is afgesloten dan zijn in 3 jaar tijd alle in Nederland voorkomende wintervogels en broedvogels geteld door een gigantisch leger vrijwillige en beroepsmatige vogelaars. Dat leger heeft dan een gigantische hoeveelheid gegevens geproduceerd dat vervolgens verwerkt moet worden. Het uiteindelijke resultaat de Vogelatlas 2012-2015. Geïnterviewde gegevens zijn door de vogelaars eenvoudig en snel via de site van www.vogelatlas.nl ingevoerd. Hierdoor heeft de vogelbescherming al direct inzage in alle ingevoerde gegevens en werd al snel zichtbaar welke soorten het goed of slecht doen. Via de knop resultaten op de site kunt u nu zelf ook al grasduinen in de al ingevoerde gegevens. U hebt daar geen inlogcode voor nodig. Die is alleen nodig voor het invoeren van gegevens.

Zelf heb ik ook meegedaan en heb samen met enkele andere regionale vogelaars 5 atlasblokken, elk 5x5 km, geïnterviewd. Het heeft me op plaatsen gebracht, zelfs dicht bij huis, waar ik nog nooit was geweest. Tellingen worden meestal op de fiets uitgevoerd in de vroege ochtenduren, het is dus echt iets voor de echte vroege "vogels" onder ons. Mijn

favoriete moment is de zondagochtend, dan is het overal heerlijk stil, genieten dus. De intense natuurbeleving gecombineerd met een duidelijk doel, de inventarisaties, is een prima combinatie die me niet snel verveelt. Het werkt zelfs verslavend.

Enkele leuke waarnemingen tijdens onze tellingen:

- Een mogelijk broedgeval van een Engelse Kwikstaart
- Opvallend veel IJsvogeltjes
- Alarmerende Sperwers
- Diverse zingende Wielewalen rond Axel.
- Op een open stukje in het bos 7 Landkaartjes (zie foto)
- Regelmatig 1-5 Reeën
- Een groepje van 3 Goudvinken
- Een foeragerende Roerdomp

In augustus als de inventarisaties klaar zijn dan sluiten we de atlasbloktellingen af door per telgebied aantalsschattingen te doen en de definitieve gegevens door te sturen naar de regio coördinator van SOVON.

Bert van Broekhoven

Excursies, wandelingen, fietstochten

	Excursies, wandelingen, fietstochten
juli	<p>Donderdag 9 juli: excursie met de plantenwerkgroep Tijd: 19.00 uur Plaats: op het sluizencomplex Terneuzen</p>
	<p>Dinsdag 21 juli juli: excursie met de plantenwerkgroep Tijd: 19.00 uur Plaats: Braakman Noord Vooraf uitleg over verschillende soorten grassen.</p>
augustus	<p>Donderdag 6 augustus: excursie met de plantenwerkgroep Tijd: 19.00 uur Plaats: de Wilde Landen</p>
	<p>Woensdag 19 augustus: excursie met de plantenwerkgroep Tijd: 19.00 uur Plaats: Hellegatschor en Zeedijk</p>
	<p>Donderdag 20 augustus: vergadering met de vogelwerkgroep Tijd: 19.30 uur Plaats: Terneuzen</p>
september	<p>Woensdag 2 september: excursie met de plantenwerkgroep Tijd: 19.00 uur Plaats: Gat van Pinte</p>
	<p>Vrijdag 11 september: 11e Nationale Nachtvliedernacht Tijd: 20.30 tot ca. 1.00 uur; verzamelen om 20.15 uur bij de ingang van het bos aan het einde van de Hulststraat van het Belgische Klinge. Vroeger huiswaarts keren is mogelijk. Plaats: bij een boshut in het bos van het waterwingebied Clinge Contact: deelnemers dienen i.v.m. het beperkte aantal zitplaatsen zich aan te melden bij excursieleider Joop de Bakker: telefoon 0114-690482 of 06-10273071 of per email: jdbakkerATzeelandnet.nl In heel Nederland is er aandacht voor de (bedreigde) nachtvlieders. (Zie http://www.nachtvliedernacht.nl) Het is een leuke ervaring om kennis te maken met de schone van de nacht. Met een speciale lamp en op smeer worden vlieders gevangen en op naam gebracht. Tip: Neem een zaklantaarn mee! Deelname gratis. Iedereen is van harte welkom. Bij regenachtig weer altijd even informeren of het door gaat.</p>
	<p>Zaterdag 12 september: excursie met de plantenwerkgroep Tijd: 9.00 uur Plaats: Riemenskreek</p>
	<p>Donderdag 17 september: vergadering met de vogelwerkgroep Tijd: 19.30 uur Plaats: Terneuzen</p>
oktober	<p>Zondag 20 september: Saeftinghe Tijd: 13.30 tot 15.30 uur Plaats: vertrek bij het bezoekerscentrum in Emmadorp Contact: aanmelden verplicht via jeugdgroepATsteltkluut.nl met vermelding van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen (in geval van vrienden of vriendinnetjes). Toegang: gratis voor leden, €2,50 voor niet-lid kinderen. We maken een wandelingetje in een klein deel van het bekende gebied in Saeftinghe en kijken wat er op ons pad komt. Aandoen: oude kleren en schoenen of laarzen die vies en nat mogen worden. Tip: pas je kleding aan aan het weer, want als je nat en vies bent, is het best fijn als je een warme trui aan kan doen. Meenemen: iets te eten en te drinken, een handdoek en schone kleding voor na afloop.</p>
	<p>Zaterdag 11 oktober: excursie naar het Groot Eiland Tijd: 13.00 tot 16.00 uur Plaats: vertrek vanaf de parkeerplaats aan de 8e Verkorting te Hulst Contact: vantevoren aanmelden is verplicht, via email: infoATsteltkluut.nl Stevige wandeling door weilanden en bossen.</p>
	<p>Zaterdag 17 oktober: Stropersbos Tijd: 10.30 tot 12.30 uur Plaats: vertrek aan het parkeerplaatsje aan de stropersstraat te Kemzeke (Tromp) Dit is ongeveer tegenover de winkel Donckers. Contact: aanmelden verplicht via jeugdgroepATsteltkluut.nl met vermelding van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen (in geval van vriendjes of vriendinnetjes). Een buitenlandse activiteit deze keer! We gaan eens een kijkje nemen in België. Daar ligt een bos waar een paar jaar geleden veel gewerkt is om betere natuurwaarden te krijgen. Is dat gelukt? Toegang: gratis voor leden, €2,50 voor niet-lid kinderen.</p>

Vogelwerkgroep

Plantenwerkgroep

Stekkertje

Steltkluut

Planologiewerkgroep

Insectenwerkgroep

deze pagina is leeg vanwege het layout, omdat het Stekkertje met een rechte pagina begint- is alleen bij de opmaak niet in het boekje

Bijvriendelijke tuin

In ons land wonen veel soorten wilde bijen, 350 maar liefst! Ze leven meestal alleen en wonen in holletjes in de grond of in gaatjes in hout. Wilde bijen zijn niet agressief. Je kunt ze rustig van dichtbij bekijken. Het gaat niet zo goed met de bij. Wereldwijd is ze een bedreigde diersoort. Zowel wilde bijen als honingbijen verdwijnen. Wilde bijen kun je makkelijk zelf helpen. Hoe? Maak je tuin bijvriendelijk!

• Veel bloeiende planten

Bijen houden van bloeiende planten die nectar en stuifmeel geven. Door veel verschillende planten en struiken aan te planten, heb je altijd wel iets dat bloeit. En dat is niet alleen heel mooi, maar ook goed voor bijen én andere insecten zoals vlinders. Kies vooral inheemse planten. Dat zijn planten die van nature in ons land thuis horen. Knoopkruid bijvoorbeeld, of wilde peen, vingerhoedskruid, leeuwentand, rolklaver en duizendblad.

Foto: Slangenkruid Heemtuin Axel - Sandra Dobbelaar

• Gebruik geen gif

Als er onkruid komt tussen de tegels of de planten, trek of schoffel het er dan uit. Gebruik nooit gif. In bestrijdingsmiddelen zit vaak een stof die het zenuwstelsel van insecten beschadigt. 's Morgens drinken bijen dauw op het gras. Hou dus ook het gazon gifvrij.

Foto: Osmia rufa op dophei - Sandra Dobbelaar

2015

• **Paden, terrasjes en gazon niet al te netjes**
Graafbijtjes nestelen graag tussen de voegen van tegels en stenen in de zon. Dus als er een klein plekje is in de zon, leg de stenen dan niet te strak, zodat de bijen er tussen kunnen. Als je het gazon niet te vaak maait, kunnen er bloemen gaan bloeien. En als er ruimte is tussen het gras, kunnen bijen daar hun nestje graven.

Foto: bloemen Othense kreek - Sandra Dobbelaar

• Laat een plekje over

Gebruik een hoekje in de tuin waar je niet veel doet. Daar kunnen planten van nature groeien en bloeien en kan dood hout blijven liggen. Misschien is er op een zonnig plekje wel ruimte om wat een zandbed te maken. Daar kunnen graafbijen hun nest in maken.

Foto: Stapel oud hout - Sandra Dobbelaar

• Maak een bijenhotel

Veel wilde bijen nestelen in gaatjes in hout. Je kunt ze helpen door een bijenhotel op te hangen op een zonnige plek in de tuin of op het balkon. Bijen warmen zich graag op voor ze gaan vliegen. Zorg dat de regen er niet rechtstreeks op kan vallen.

• Pas in het voorjaar snoeien

Verschillende soorten wilde bijen of hun larven overwinteren in uitgebloeide bloemstengels. Door pas in het voorjaar te snoeien, krijgen de bijen de kans het volgende jaar in de tuin te voorschijn te komen.

Sandra Dobbelaar

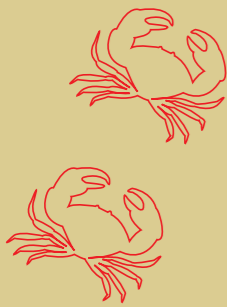

350 soorten bijen

't Stekkertje

1

Maak je eigen bijenhotel

Foto: Bijenhotel - Lucien Calle

Bijen die in het wild leven, hebben dikwijls een probleem. Ze hebben maar weinig plekken om hun nesten te bouwen. In nette en aangeharkte tuinen, zijn geen rommelhoekjes en gaatjes meer te vinden voor de bijen en wespen. Er staat geen enkel hol sprietje of takje en ook dood hout blijft nergens lang liggen. Vergeet niet dat bijen van het voorjaar tot het najaar bloeiende planten nodig hebben. Het heeft dus geen zin om een bijenhotel te maken in een tuin met tegels. De meeste soorten bijen kunnen niet verder vliegen dan 500m.

Bijen en wespen houden van warmte en zon en bouwen daar hun nest. Als je hen wilt helpen dan is het goed daar rekening mee te houden. Voor een bijenhotel heb je een warme, zonnige plek nodig, liefst op het zuiden gericht. Het moet beschut zijn tegen regen en wind. Je kunt een klein hotel maken dat je bijvoorbeeld aan de zuidkant van je huis tegen de muur hangt, of een hele grote toren die je op een warme en bloemrijke plek kunt neerzetten. Heel handig is kleine kistjes te nemen en dit te vullen met houtblokken waarin gaatjes zitten en stokjes. Soorten die boven de grond hun nest maken, nestelen meestal in nauwe gaatjes. Bijvoorbeeld in oud hout, waarin boorgaatjes van andere insecten zitten of holle plantenstengels. Voor het hotel kan je daarom van alles gebruiken, zolang er maar gaatjes van verschillende diameters inzitten (2 tot 12 millimeter). De soorten die de kleine gangetjes gebruiken zijn erg klein en voor veel mensen amper zichtbaar. Toch willen we graag ook de kleinere soorten helpen.

Goed bruikbaar is hout, waarin gaatjes geboord kunnen worden, bamboe, riet of andere planten met holle stengels. Gebruik het lief-

ste een houtsoort die niet te snel verteert. Dus liever eik of es, dan wilg of populier. Erg belangrijk is dat de openingen en de gangen in de houtblokken zo glad mogelijk zijn. Aan erg ruwe invliegopeningen of gangen beschadigen de bijen hun vleugels. Daarom worden die door de insecten haast nooit gebruikt. Gebruik dus een scherpe boor en boor langzaam.

De gangen moeten altijd aan de achterkant dicht zijn. Dus als je bijvoorbeeld bamboe gebruikt, knip deze dan door naast de knopen in de stengel en leg steeds de knoop naar achter toe in het hotel. De gangen mogen tussen de 3 en 20 centimeter diep zijn.

Foto: Workshop insectenflat - Lucien Calle

Bij de grotere hotels is het handig om de grotere ruimten op te vullen met geboorde houtblokjes en de open ruimten daartussen te vullen met bamboe of riet. Het geheel kan prima vastgelegd worden met leem. Daarmee liggen de stengels veel beter vast. Dat helpt tegen het eruit trekken van vogels, die op zoek zijn naar larven van de bijen.

Zorg dat de holletjes ook altijd droog blijven, dus zorg dat er geen regen op kan vallen. Daarmee voorkom je dat het hout gaat rotten en gaat je hotel langer mee. Maak er bijvoorbeeld een dakje op dat net een stukje oversteekt.

Wist je dat de bijen en wespen in je bijenhotel niet steken? En al zouden ze dat proberen, ze kunnen meestal niet door de menselijke huid heen prikken.

Sandra Dobbelaar

Slakkenvergadering

Foto: Slakken Vogelwarde - Sandra Dobbelaar

Toen ik afgelopen winter wat in de tuin zat te rommelen, kwam ik een hele groep slakkenhuisjes tegen tussen de planten. Het waren allemaal huisjes van de segrijnslak. Sommige waren dicht gemaakt met een hard plaatje. Er zat dus nog iemand in. Andere waren leeg. Er waren er ook waar geen slak in zat maar een kleine zwarte naaktslak! Slim van die beestjes.

Dit voorjaar ontdekte ik tussen de bladeren, weer een hele groep slakken. Dit keer waren ze allemaal bewoond en niet afgesloten. En paar slakken kropen er meteen vandoor toen ik de bladeren op zij schoof. Wat doen die beesten telkens zo dicht bij elkaar? Is het er lekker warm en gezellig? Is er heerlijk eten, is het er lekker vochtig of houden ze een slakkenvergadering? Jij mag het zeggen...

Sandra Dobbelaar

Stekkertjes gaan de strijd aan met het afval

Zaterdag 28 maart 2015: Landelijke Opschoondag. Zeven Stekkertjes gingen op pad om Hulst een beetje schoner te maken. We hadden het bosgebiedje uitgekozen tussen de Poorterslaan en de Liniedijk. En dat bleek een goede keuze! Hoe verder we liepen, hoe meer petflessen, blikjes en glaswerk we tegen kwamen. Ruim zes vuilniszakken vol niet rottend zwerfafval hebben we verzameld in een halve middag. Zo hebben we het aanzicht van het bos heel wat mooier gemaakt. Weliswaar zou dat afval op de lange duur niet meer door ons te herkennen zijn geweest als blikje of als flesje, maar al het materiaal waaruit dat afval is opgebouwd (ijzer, aluminium, PET of PVC) zou in hele kleine stukjes in het grondwater terecht zijn gekomen. Die lange duur kan heel lang zijn, afhankelijk van het weer. Zo duurt het afbreken van kauwgom minimaal 20 jaar en van een sigarettenpeuk minimaal twee jaar. Een PET-fles kan als het op een zonnige plek is weggegooid wel in vijf jaar verkrummen

Foto: Stekkertjes bij de schoonmaak - Anja van der Giessen

tot onherkenbaar kleine stukjes plastic, maar een patatbakje is gemaakt van PVC en dat duurt oneindig om af te breken... Aan het einde van de middag waren de Stekkertjes echt boos over zoveel nonchalance: er zijn toch volop vuilnisbakken? Gebruik die dan!

Hanneke Smulders

Wat is eerlijke handel?

Eerlijke handel heeft als doel ervoor te zorgen, dat voor de producten die op de markt komen een eerlijke prijs is betaald aan de producenten in de landen van herkomst.

Eerlijke handel of fair trade staat dus voor een gelijkwaardige manier van internationaal handeldrijven. Het bevordert de duurzame ontwikkeling in de internationale handel, met name bij de export van arme landen naar rijke Westerse landen.

Fair trade betekent dat bijvoorbeeld koffieboeren, cacao-boeren of bananenboeren in Latijns-Amerika, Afrika en Zuidoost-Azië een eerlijke prijs krijgen voor de producten die zij verbouwen en te koop aanbieden. Daarnaast moeten Fairtrade-producten voldoen aan milieueisen die vergelijkbaar zijn met die in Europa. Ook streeft iedereen in de eerlijke-handelsketen naar verbetering van de positie van vrouwen en naar het vermijden van discriminatie naar ras, geslacht of godsdienst. Producenten van koffie, tabak, enzovoort moeten zorgen voor behoorlijke werkomstandigheden en vakbondsvrijheid voor hun werknemers. Hun activiteiten mogen het milieu niet te zeer belasten en er mag geen sprake zijn van uitbuiting van kinderen. Kinderen moeten naar school kunnen gaan, kunnen spelen en in veiligheid kunnen leven. Eerlijke handel stimuleert de productie, die het milieu, de rechten van de mens en de gelijkheid tussen man en vrouw respecteert.

Weet jij waar de vanille vandaan komt die in jouw koekjes zit? Op een eilandengroep De Comoren, tussen Afrika en Madagaskar. Op deze eilanden verbouwen heel veel kleine boeren een vanillesoort die 'vanille bourbon' heet. De vanillestokjes zijn de vruchten van een lianenorchidee, de vanilleboom!

Als voorbeeld beschrijven we nu de productie van vanillestokjes. Die productie bestaat uit 5 stappen:

1. De bloemetjes van de vanilleboom worden met de hand bevrucht door landbouwers, dus niet door insecten.
2. De vruchten van de vanilleboom, de groene stokjes, worden geplukt door mensenhanden.
3. Deze stokjes worden 3 minuten in kokend water ondergedompeld, zodat hun ontwikkeling stopt.
4. Daarna moeten ze enkele dagen in de volle zon drogen.
5. Wanneer ze droog zijn worden ze enkele maanden in het donker bewaard. De stokjes

worden zo goed rijp en kleuren helemaal zwart. Klaar om verkocht te worden!

Dit werk vraagt veel tijd en toewijding. Het is dus belangrijk voor de landbouwers dat zij de vanillestokjes kunnen verkopen voor een goede prijs. Zodat zij goed kunnen leven en werken.

Een product dat het Fairtrade-keurmerk draagt, beantwoordt aan de volgende criteria:

- De producenten (vaak boerenorganisaties uit ontwikkelingslanden) krijgen een minimumprijs, die de kosten van een sociaal- en milieuverantwoorde productie dekt.
- De producenten ontvangen ook een extra ontwikkelingspremie. Om ontwikkelingsprojecten op te zetten in hun gemeenschap, bijvoorbeeld op het vlak van onderwijs, gezondheid, spaar- en kredietsystemen, wegeaanleg, aankoop van machines of organisatieversterking.
- De contracten met de koper worden zo veel mogelijk afgesloten voor een lange periode.
- Productie en de verkoop ter plaatse gebeuren op een transparante manier.
- De arbeiders kunnen werken in menswaardige arbeidsomstandigheden. Dus beslist zonder kinder- en dwangarbeid en geen hongerlonen.
- Er wordt zorgvuldig omgegaan met de natuur waarin de exportproducten worden geteeld.

Bij De Feyter (het Boertje) in Terneuzen kunnen jullie eerlijke artikelen kopen. In de supermarkten moet je speuren en etiketten lezen, dan kun je al eerlijke boodschappen doen.

Denk ook aan onze eigen lokale boeren en de buurttuinen (zoals in Biervliet), ook zij hebben eerlijke producten.

Anja van der Giessen

Kleine helpers

Foto: Gewone gaasvlieg - Hans van Hage

Miljoenen soorten kleine beestjes leven op onze aarde. Denk aan insecten, wormen en andere wriemelende ongewervelden. Ongewervelden zijn dieren zonder ruggengraat. Ze spelen belangrijke rollen in de natuur. Sommige zijn voedsel voor grotere dieren. Andere helpen bij het opruimen van dode planten en dieren, waardoor stoffen die we mineralen noemen in de bodem terugkeren. Zonder hulp van deze kleine beestjes zouden planten niet de voedingsstoffen krijgen die ze nodig hebben om te groeien.

Insecten helpen ons door de planten te bestuiven en producten te maken die nuttig zijn voor mensen, zoals de bij voor honing zorgt. Er zijn er ook die ongedierte in de tuin opeten, bijvoorbeeld de gaasvlieg die luizen opeet. Alle wormen verplaatsen zich kruipend. Ze zijn zeer belangrijk voor het ecosysteem. Ze helpen door de bodem voor planten en dieren gezond te houden. De bloedzuiger is een soort worm die op een vreemdere manier nuttig is. Dokters gebruiken ze soms om mensen te genezen! Gaasvliegen zijn mooie teer uitzijnde beestjes, maar schijn bedriegt! Hun baby's zijn felle roofdieren. De larven zijn uitstekende jagers, die op hele kleine alligators lijken. Ze eten vooral bladluizen. Bladluizen zijn kleine insecten die fruit- en groentegewassen kunnen verwoesten. Gaasvlieg-larven eten zo veel bladluizen dat ze bladluisleeuwen worden genoemd. Eén larve kan wel tweehonderd bladluizen per week eten. Daarom kopen sommige tuinders en boeren zelfs doosjes

met gaasvlieg-eitjes die ze op hun akkers uitzetten! De volwassen gaasvliegen eten meestal nectar en stuifmeel. Ze zijn 2,5 centimeter lang, met een groen lichaam en een gele kop.

Hoe lang is een larve? Maar 1 cm?! Bloedzuigers leven in meren, rivieren en beken. Het grote verschil met de regenworm is dat bloedzuigers zuignappen aan beide uiteinden van hun lichaam hebben. Ook bezitten ze vaak tanden. Ze bijten dieren en zuigen hun bloed. De dieren voelen geen pijn wanneer ze gebeten worden door de bloedzuiger. Wanneer bloedzuigers bijten, spuiten ze een stof in de open wond. Deze stof zorgt ervoor dat die plek verdoofd wordt, het bloed blijft stromen en het wondje geen korst kan vormen. In de oudheid dachten artsen dat de slijmerige wormen, wonden konden genezen en koorts konden verlichten. In Amerika en in Azië wordt de bloedzuiger soms nog steeds gebruikt, maar veel minder dan vroeger. 130 jaar geleden werden alleen al in de Parijse ziekenhuizen zo'n zes miljoen bloedzuigers gebruikt voor aderlatingen.

Anja van der Giessen

Kwallen

Foto: Oorkwal - Lucien Calle

Wanneer jij langs het strand loopt, zie jij ze liggen? Die kwallen? In het water zien ze er veel mooier uit, kijk maar eens op <http://kwallenradar.nl/wat-zijn-kwallen>. Kwallen behoren tot het type holtedieren. Een kwal bestaat voor 95 tot 98% uit water. Het dier kan zich amper voortbewegen. Een kwal wordt meegenomen door de stroming van het water. Zo'n kwal kan zich slechts bewegen door met de hoed samen te trekken. Een kwal gaat dan omhoog. Na een storm belanden ze meestal op het strand. Elke kwal is in het bezit van netelcellen. Deze netelcellen kunnen door een huid van de mens in de bloedbaan terecht komen. Dat geeft een gevoel alsof je door een brandnetel gestoken wordt. Op dat moment spuit een kwal gif in de bloedbaan. Dat gif geeft je een jeukend gevoel. Niet alle netelcellen dringen door de huid.

De schijfkwallen (zoals de oorkwal en de kompaskwal) hebben een onvolledig spijsverteringssysteem, ze gebruiken dezelfde opening voor zowel voedselopname als afvaluitscheiding. Weet jij meteen welke kwal het is? Nee? Ga dan naar <http://users.telenet.be/hugo.ollieuz/pages/zoeklijnz100.html>, daar kun je online kwallen determineren. Er staan mooie foto's bij.

De oorkwal komt het meeste voor in Nederland. Oorkwallen leven vaak in grote groepen in zee. Je kunt de oorkwal herkennen aan

de vier 'oren' in het midden van de hoed. Dit zijn de geslachtsorganen van de kwal. Ze zijn bij de mannetjes wit en bij de vrouwtjes roze. Hij kan een doorsnee hebben van 40 centimeter met veel korte tentakels langs de rand van de hoed. Onder de hoed, rond de mond, zitten vier geplooide (opgekrulde) armen. Hij eet plankton, kleine kreeftachtige en visjes.

De kompaskwal heeft een schijfvormige hoed die een doorsnede kan krijgen van ongeveer 30 centimeter. Aan de rand van de hoed zitten 24 dunne tentakels die de kwal gebruikt om zich voort te bewegen. Aan de onderkant van de hoed zitten in het midden de vier mondarmen. De zestien roodbruine strepen die vanuit het midden naar buiten lopen lijken een beetje op een kompas, vandaar de naam. Een kompaskwal begint zijn leven als mannetje, maar verandert tijdens zijn leven in een vrouwtje. Een steek van deze kwal kan erg pijn doen, maar is niet gevaarlijk. Spoelen met zeewater helpt tegen de pijn. Spoelen met zoet water maakt het erger!

Wil je meer weten over kwallen, ga dan naar: <http://www.ecomare.nl/ecomare-encyclopedie/organismen/dieren/ongewervelde-dieren/holtedieren/kwallen>

Anja van der Giessen

Op kraamvisite in Tuinderslust

Foto: 7 kleine pimpelmeesjes - Elisabeth Hoek

Het was wel even heel erg schrikken, toen ik op zoek naar een hamer in mijn schuurtje in mijn groentetuin op Driewegen een beetje rommel op de planken wilde wegvegen, opeens een vogeltje weg vloog. Bijgekomen van de schrik zag ik dat de oude bladeren eigenlijk een prachtig nestje vormden. En toen ik op een emmer ging staan om in het nestje te kunnen kijken, zag ik dat er inderdaad 7 eitjes in lagen.

Foto: Nestje, gebouwd in de schuur - Elisabeth Hoek

Wat prachtig, dus was mijn schuurtje dubbel bezet. Buiten in het nestkastje zat een koolmeesje met zijn jonkies en binnen een pimpelmeesje met 7 eitjes. Dus was het nu stilletjes zijn en niet te vaak de schuur in als het niet echt moest.

Foto: Achter deze muur zit het nestje - Elisabeth Hoek

2 weken later was het buiten stil geworden, de familie is al vertrokken, maar binnen begon het net druk te worden. Elke keer als ik de deur open deed begonnen de 7 kleintjes heel erg te piepen omdat ze dachten dat mama of papa er weer aan kwamen. Dus probeerde ik ze te kalmeren met een beetje babytaal en beloofde hen dat hun echte mama er zo aankwam. Het is werkelijk heel bijzonder om zoiets zo dicht bij mee te mogen maken. Bij buurman Wim was familie pimpelmees net aan het uitvliegen. Gewend aan zijn stem of kleur misschien, waren ze op een of ander manier helemaal niet bang en kwamen gewoon op hem te zitten. Zelfs vlogen ze met hem mee naar mij, toen hij de kruiwagen terug bracht. Ik kon mijn ogen bijna niet geloven, daar stond papa pimpelmees met zijn 2 kleintjes. Of dachten ze dat hij een boom was, met zijn groene t-shirt aan? ....

Foto: Wim met zijn 2 kleintjes en onderaan zijn schoenen - Elisabeth Hoek

't Stekkerkje